

ВЛУЧНЕ СЛОВО (ПАРЕМІЯ) ТА ЙОГО ПРИКЛАДНИЙ ІНДЕКС

Стаття присвячена аналізу паремій в Інтернет-порталі (особливе молодіжне співтовариство з притаманними йому типами соціальної організації) під назвою «Прикольні статуси». Робиться спроба паремійної систематизації – жанрової, семантичної, структурної, стосовно моделей категоризації, когнітивної обробки знань та ін.

Ключові слова: велеризм, грегєрія, індексальність, мейоративність, парадоксальність, паремія, пейоративність, понятійні сфери, пропозиційна модель категоризації.

Статья посвящена анализу паремий, отобранных в Интернет-портале (специфическое молодежное содружество со свойственным ему типом социальной организации) под названием «Прикольные статусы». Сделана попытка паремийной систематизации – жанровой, семантической, структурной, относительно моделей категоризации, когнитивной обработки знаний и др.

Ключевые слова: велеризм, грегєрия, индексальность, мейоративность, парадоксальность, паремия, пейоративность, понятийные сферы, пропозициональная модель категоризации.

This article devoted to the analyze of the paremias, selected in Internet portal (a specific community of youth, with his type of social organization), under the title «cool status». We made an attempt to systematize them – the genre, semantic, structural, regarding to models of categorization, the cognitive processing of knowledge and others.

Key words: velerizm, gregeriy, indexical, meyorativity, paradoxically, proverbs, pejorative, conceptual sphere, propositional model of categorization.

Матеріалом аналізу в цьому доробку стали тексти вербальної творчості в Інтернет-порталі «Прикольні статуси», що класифікуються нами як паремії. Паремії (від грец. *paroimia* – притча, повчальний вислів) – це одиниці (фонетичні, морфологічні, синтаксичні) і знаки мови. Знаковість їх полягає в тому, що вони передають специфічну інформацію, зазвичай про життєві ситуації, зокрема й про стосунки між людьми.

До складу паремій відносять: прислів'я, вислови за структурним типом прислів'їв, приказки, велеризми (вирази, що складаються з однієї ремарки й однієї репліки), парадокси, девізи, слогани (слово запозичене з англійської; гасло = лозунг, девіз, рекламне гасло, тобто вислів, що впадає в очі, запам'ятовується), афоризми, максими (правила поведінки чи основний принцип, яким керується людина у своїй поведінці), загадки, прикмети, перифрастичні словосполучення, усталені народні порівняння, примовки, побажання, прокляття та ін., основне призначення яких полягає в короткому вербальному позначенні традиційних цінностей, поглядів, позицій, що ґрунтуються на особистісному життєвому досвіді, досвіді групи (професійної, вікової, соціального прошарку), етносу і под., відтворюють особливості світосприймання індивіда

та етносу, його оцінні стереотипи, специфіку словотворчості.

Семантична структура досліджуваних одиниць має антропоцентричний характер із яскраво вираженою переважно пейоративною (зневага, іронія, осуд) чи мейоративною (співчуття, доброзичливість, схвалення) конотативністю.

В Інтернет-порталі «Прикольні статуси» зазвичай спілкується молодь, утворюючи особливе молодіжне співтовариство з притаманними йому типами соціальної організації, ідеологією, фольклором, чим і зумовлюється актуальність цього дослідження.

Опис семантичних, структурно-граматичних і семантико-граматичних властивостей паремій, особливостей їх фразеотворення сприятиме розв'язанню проблеми систематизації даної мікросистеми й визначенню її місця в пареміології, зважаючи на те, що останнім часом наукові роботи, присвячені класифікації паремій, набули міжнародного характеру.

Традиційно паремії розглядалися в системі мови, можна сказати, принагідно: у зв'язку з типологією односкладних речень (В. Бабайцева, Н. Валгіна, О. Волох, П. Глаголевський, В. Горяний, А. Калінін, М. Каранська, Б. Кулик, П. Лекант,

П. Мішуренко, Д. Овсяннико-Куликовський, З. Тарланов, Н. Філіповська, А. Юдін та ін., а також у роботах І. Лозебного, С. Овчарука, Е. Осипової, О. Панчишиної, Є. Гаврилової, Г. Кондратьєвої, Т. Ломтева, Т. Ніколаєвої, В. Тарана), на фразеологічному рівні (В. Архангельський, Я. Баран, В. Бондаренко, Л. Булаховський, С. Гаврін, О. Кунін, Ф. Медведєв, Л. Скрипник, М. Шанський та ін.); частина мовознавців вилучала паремії зі складу фразеологічних одиниць (Л. Авксентьєв, Ю. Гвоздарьов, В. Мокієнко, Н. Амосова, О. Бабкін, О. Молотков, В. Теля, С. Ожегов, В. Феліцина та ін.).

Сучасна лінгвістика все більший інтерес виявляє до дослідження об'єктів у контексті мовленнєвої діяльності, до дискурсних висловлень. Через те що паремії безпосередньо пов'язані з прагматичною ситуацією, соціокультурними й етнолінгвістичними моделями їхнього використання та розуміння, створюються підстави для віднесення їх до дискурсних висловлень, до комунікативних одиниць народного дискурсивного мовлення, до знаків ситуації, до сприймання їх як непрямих мовленнєвих актів. К. Д. Авксентьєва в дисертаційному дослідженні «Лінгвокультурологічний аналіз концептосфери «здоров'я людини» в російській пареміології» влучно назвала пареміологію «світобаченням етносу».

Деякі вчені, наприклад, С. В. Лур'є, говорять про «мову культури», розуміючи під цим сукупність усіх знакових способів вербальної й невербальної комунікації, що репрезентують ту чи іншу етнічну специфіку [2, с. 268]. В окремих дослідженнях, наприклад І. В. Привалової, виділені функції культури (кумулятивна, рефлексивна, акумулятивна, комунікативна та ін.), дуже схожі з функціями мови [3, с. 31].

Розуміння культури як комунікації характерне для кількох наукових напрямів: семіотичного К. Леві-Стросса, інтерпретативного К. Гірца, індексального М. Сільверстейна. Щодо останнього, то комунікативний характер культури виявляється не лише в тому, що вона представляє дійсність, вона ще й слугує об'єднанню одних індивідів, груп, ситуацій чи предметів з іншими індивідами, групами, ситуаціями й предметами, з іншими контекстами [7, с. 37]. Так створюється культурний простір етносвідомості, його стереотипи, що фіксується, зокрема, і в пареміологічній підсистемі мови. Семіологи за допомогою пареміологічного матеріалу намагаються виявити той «народний дух», який так важко визначається послідовниками В. Гумбольдта, що мають справу зі звичайним мовним матеріалом.

Афоризм, парадокс, крилате слово і влучне слово (грегерія). Що в них спільне, а що відмінне? Термін «влучне слово» в науковій літературі повсякчас уживається в широкому розумінні, тобто як такий, що застосовується і до парадокса, і до афоризму, і до крилатих слів. Нечіткість дефініції аж ніяк не сприяє процедурі аналізу. Так, термін «влучне слово» (грегерія) слід уживати до дотепних слів. *Грегерія*, як образно зазначається у

Вікіпедії, – ловить миттєвість, готову до зміни, схоплює ефемерну реальність, приречену до загибелі, змінює ракурс у розумінні світу; *крилате слово* обов'язково пов'язане з конкретним текстом твору; *афоризм* має серйозне тематичне спрямування; *парадокс* має розходження із усталеною, загальноприйнятою думкою.

Розглянемо прикольні статуси (про життя) із жанрово-тематичних позицій.

Г р е г е р і ї (дотепні слова, висловлювання)

Гарною бути легко. Тільки дорого.

П'ятницю не любить лише той, хто працює в суботу.

Не судить про людину по її друзях. В Іуди вони були бездоганні.

Гроші точно НЕ зло, зло так швидко не зникає.

Моє мовчання – ознака того, що я думаю про те, про що ти не хочеш чути.

Життя – це черга за смертю. Дурень той, хто лізе без черги.

Роздягати дитину, що заснула, – це як бомбу розміновувати: один різкий рух – мінус 4 години сну.

На світі багато чужих нервів, так що немає потреби тріпати свої.

Ще Пушкін помітив, що коли кіт ходить наліво, він зазвичай при цьому різні казки розповідає.

У раю добре... А в пеклі знайомих більше!

У нашій країні є дві системи – правоохоронна й охорони здоров'я. Зустріч з будь-якою з них небезпечна для здоров'я.

На думку пареміологів, усім пареміям притаманна орнаментальна функція. Її суть полягає в тому, щоб «прикрашати» мовлення. Але, мабуть, лише в пареміях цього типу вона є обов'язковою.

В е л е р и з м и (принцип побудови «ремарка + репліка»)

Моя мама дуже дивна людина: будить мене щодня о 7 ранку й запитує: «Виспалась?».

У зоопарку папуга самостійно навчився говорити фразу: «Пора б прибрати біля слонів».

У молодших класах хлопчачки б'ють дівчат портфелем по голові, а потім обурюються: «Чому всі красиві дівчата – дурепи?»

Велеризм – термін, що позначає особливості структури висловлювання, композиційний принцип. У наведених прикладах, незалежно від послідовності репліки й ремарки, всі сюжети будуються на комічному протиставленні дії та її мотивації, на їх несподіваному зіставленні. За таким принципом можуть поєднуватися й елементи більш складного сюжету, наприклад:

***

Приходить Іван до Степана:

– *Як у тебе виходить, що корова 100 літрів на день дає?*

– *Усе залежить від ласки. Заходжу я до неї й лагідно так питаю: «Ну, що в нас сьогодні? Молоко чи яловичина?».*

***

Попелюшка:

– *Черевичок мені підійшов, коли весілля?*

Принц:
– Це був півфінал. Зараз примірятимемо бюстгалтер.

***

Чоловік приходиться додому вранці. Дружина запитує: «Де був?» – «У друга ночував». Вона дзвонить десятком його друзям: у шістьох ночував, а в чотирьох ще спить.

***

Хлопець заходить у аптеку й говорить: «Дайте мені, будь ласка, упаковку презервативів». Продавець запитує: «Пакет потрібен?». Хлопець: «Ні, вона в мене гарна».

***

В аптеці:

- Що Вам?
- Мені тест на вагітність.
- А який?
- Негативний, якщо можна.

Як бачимо, автори намагаються уникати широковідомих кліше, надають перевагу менш «затертій», образній фразі-знаку з комічним відбитком.

Велику групу прикольних статусів становлять анекдоти, що генетично споріднені з соціально-побутовою казкою. Свого часу видатний етнограф, доктор філології Філарет Колесса назвав цей жанровий різновид новелою: «...новела – це оповідання, основане на побутовому підкладі, ...часом пройняте тенденцією соціальною, рідше національно-політичною або церковно-конфесійною (віросповідальною)». У них відбиваються погляди на світ, мораль, людські взаємини. Але сьогодні (в прикольних статусах) усе це має бути подано з позицій комізму – гумору, іронії, сарказму. Структура в них реплікова, реплік зазвичай дві, рідше – три чи чотири. Перша репліка тут слугує зав'язкою сюжету, друга (остання) – його кульмінацією.

***

– Тату, я заміж не вийду – я з вами жити буду!

– Не смій погрожувати батькові!

***

– У тебе є мрія?

– Була!

– А тепер?

– А тепер вона йде поруч і ставить мені дурні запитання.

***

– Люба, дивись, зірочка падає! Загадай бажання.

– Я хочу, щоб ти зі мною одружився.

– Ой, дивись, назад полетіла!

***

– Мамо, я піду на вулицю. Мені так не вистачає свіжого повітря!

– Гарзд. Тільки скажи свіжому повітрю, що тобі треба бути вдома рівно о шостій.

***

– На своєму дні народження ти була найгарнішою!

– Дякую! Я старалася. Спеціально гостей підбирала!

***

– Чому, коли в мене в пральній машині вмикається центрифуга, різко падає швидкість Інтернету?

– Це хакери крадуть твої шкарпетки через Інтернет.

***

– Як мавпа перетворилася на людину?

– Вона просто поголилася.

***

– А куди ми йдемо?

– Та так... Хочу вбити одну гадюку.

– А якщо вона втече?

– Я тебе втечу!

– ***

– Татку, я заміж вийшла!

– Нічого не знаю, як стемніє – додому!

***

– Діти, що треба говорити, коли гості прощаються?

– Слава Богу!

Ці безсюжетні анекдоти, що побудовані з ланцюжка 2-4 фраз, структурно подібні й об'єднані сміховими засадами, з одного боку, а з другого – є однією з форм фіксації культурно значимих (чи засуджуваних) явищ. У лаконічній формі вони передають комічну ситуацію, котра побудована шляхом використання прийому невідповідності, як і каламбури (сталі фрази, побудовані на зіставленні чи поєднанні непоєднаних, несумісних понять та явищ, що набуває форми нісенітниць) взагалі. В анекдотах зазвичай опозиціонують він і вона (чоловік і жінка, чоловік і дружина, наречений і наречена), батько-мати/син/, батько-мати/дочка, етикетні/неетикетні форми спілкування, корисне і марне, багатство й бідність, шляхетність і низькість, честь і безчестя, використовуються народні порівняння чи метафори (жінка/дівчина – гадюка), стикається реальний та ірреальний світ (хакери крадуть шкарпетки через Інтернет) і под.

Мовні парадокси «грунтуються на функціональних особливостях природної мови й не пов'язані з науковою картиною світу, а лише з досвідом мовців», – стверджує О. Селіванова [5, с. 445]. Автор паремійного вислову прагне, щоб слухач (співрозмовник, читач) перейнявся його власним ставленням до позначуваного, до його власного позначення суті відображеної типової ситуації. При цьому опозиція правильно/неправильно, так заведено/не заведено відіграє важливу роль у смислового потенціалі будь-якої паремії, бо вони формуються з позицій етнічної ментальності. Щодо принципів побудови можна додати й таке: паремії бувають поширені й мінімізовані.

Парадоксальність поданих далі паремійних висловів створюється за рахунок того, що в них у дотепній формі словесно оформлена своєрідна констатація спостереженого – предмета, явища, події. Синтаксична організація висловлень

переважно двокомпонентна: прості двоскладні речення, складносурядні й складнопідрядні (з підрядними умовними чи часовими) з мінімальною кількістю другорядних членів у них. Більшість речень – розповідні (можуть бути окличні), питальні речення трапляються зазвичай у ролі теми висловлення, а рематична частина – розповідне (окличне чи неокличне речення), тобто будова речень визначається сукупністю граматичних особливостей, характерних саме для української мови.

Погляд із цих позицій на такі паремії, як прикольні статуси, дозволяє стверджувати, що вони дуже схожі з прислів'ями. Різниця полягає лише в тому, що прислів'я має виразний дидактично-повчальний характер, а статуси такої мети не переслідують, принаймні вона не експлікована, хоча такий характер можливий у певному комунікативному контексті, і статуси, так само, як і прислів'я, не потребують синтаксичного оточення. Статуси відрізняються від прислів'їв, зокрема, характером змісту. Спостереження показують, що в основі більшості статусів лежить саме буденна картина світу, наївні уявлення, котрі, як відзначає Ю. Д. Апресян, «аж ніяк не примітивні», а в багатьох випадках «не менш складні й цікаві, ніж наукові», вони здатні слугувати «надійним провідником» у пізнанні національного менталітету [1, с. 39], адже людина моделює реальність виключно за своєю подобою, що дозволяє метафорично уявити складні й прості, добре відомі реалії, тобто різні складники соціально-побутової картини світу постійно взаємодіють у людській свідомості.

Під час вивчення прислів'їв дослідники встановили основні моделі (формули) категоризації реальної дійсності в процесі вторинної номінації концепту, а саме: пропозиційні, схематичні, метафоричні й метонімічні [6]. Гадаємо, що ці моделі можна застосувати й до таких паремій, як статуси.

Аналіз статусів за критерієм належності вказаних мовних одиниць до однієї з чотирьох основних моделей категоризації показав, що більша частина культурно-історичних знань про життя ґрунтується на пропозиційній моделі. Образність цієї моделі категоризації досягається накладанням двох картин світу: перша – буквально сприйнятий образ реальної дійсності, що співвідноситься з експліцитним смислом, а друга – оригінальний погляд на реальну дійсність унаслідок переосмислення першої. Когнітивна та психічна здатність людини – створювати знакові засоби, смислові зв'язки між складниками яких не відповідають наявній картині світу і демонструють суперечливість буквального й фігурального способів позначення. З приводу подібних явищ О. Селіванова зауважує, що така здатність людської свідомості ґрунтується не тільки на екстраординарності, нестандартності мислення, а й на гомоморфізмі (від грец. *homos* – однаковий і грец. *morphe* – форма, уподібнення; подібність щодо даного) – співвідношенні ментального

лексикону, фіксованого в мові, і концептуальної системи [4, с. 187].

Когнітивний підхід до прикольних статусів про життя дозволяє розглядати їх як одиниці, в яких здійснено образну когнітивну обробку певних знань унаслідок своєрідного відображення реальної дійсності у свідомості представників певного прошарку (тут: молодіжного) лінгвокультурної спільноти. Стосуються статуси переважно таких понятійних сфер, як «Совість», «Робота/навчання», «Гроші», «Сімейні/родинні стосунки», «Секс», «Я і він», «Батьки й діти» і под., тобто своїм змістом вони орієнтовані майже виключно на людину – риси її характеру, вчинки, стосунки в сім'ї, колективі, суспільстві.

***

Прокинулася совість. Егоїзм у паніці!

Хто за те, щоб слово «проспав» стало поважною причиною?

Чому, коли закінчуються гроші, залишається так багато днів місяця?

Учіться в м'яча: чим сильніше його б'ють, тим вище він злітає.

У домі господар – тато, а хто тато – вирішує мама.

Якщо жінці обрізати крила, вона сяде на мітлу.

Правильно покинутий чоловік повертається як бумеранг.

Ніколи не сперечайтесь з хлопцями – відразу плачте!

Коли в тебе є нігті, відчуваєш владу над сенсорними телефонами.

Наліво піду – додому не втраплю. Праворуч піду – наліво не встигну.

Ризик – це спроба чхнути при проносі.

Кожна людина по-своєму права, а по-моєму – ні!

Хочеш гострих відчуттів? Оближи кактус (М і н і з о в а н і).

***

Дорогі батьки! Учіть своїх дітей їсти лівою рукою. Потім, сидючи за компом, вони вам подякують.

Я серйозно поговорила з чоловіком. Тепер він не курить, не п'є і не гуляє... Лежить собі тихенько в реанімації.

Купили донечці веб-камеру. Тепер рівно одна третина кімнати ідеально прибрано.

Треба було в школі частіше ходити на уроки фізкультури. Там учили стрибати через козлів.

Страждаєте від нерозділеного кохання? Не можете його забути? Вихід є! Сядьте на дуже сувору дітку, і тепер вечорами ви думатимете не про хлопців, а про їду!!!

Кохання – це коли він, перед тим як подарувати ЇЇ троянду, обламає кожну голочку на стеблі, щоб ВОНА не вкололася...

Коли тобі закрутили голову, важко помітити момент, коли вже скрутили шию.

Якщо хлопець ставиться до дівчини як до Принцеси, значить його виховувала Королева.

Мій колишній хлопець і його нова дівчина – ідеальна пара: він – ганчірка, вона – швабра.

У мене надто високі каблукі, щоб за тобою бігати, і надто висока самооцінка, щоб бігти до тебе босою!

Щоб зберегти мир у сім'ї, потрібні любов, терпіння, взаємоповага, розуміння і два комп'ютери!

Життя іноді викидає таке, що необхідно просто зупинитися і підібрати це.

Дівчинка дорослішає, коли починає фарбувати очі... З цього моменту їй більше не можна плакати.

За одну ніч не можна змінити життя. Але за одну ніч можна змінити думки, котрі назавжди змінять твоє життя (П о ш и р е н і).

Як мінімізовані, так і поширені афористичні паремії будуються за аналогією до моделей загальновідомих прислів'їв, репрезентуючи найрізноманітніші судження. У подальшому кожен текст може стати узуальним як у локальній, так і в загальній традиції, бо вказує на певні актуалізовані почуття й події, уводить їх у поточний контекст. Саме в цьому і виявляється індексальність знаків. А далі, в кожному окремому випадку спілкування, комунікативна стратегія конкретного мовленнєвого акту зумовлює вже реалізацію модального потенціалу паремій. Вони, наприклад, можуть набувати ознак волонтератива (порада, наказ, застереження), хоч первинно були неволонтеративні, і навпаки. Це означає, що, як і кожен класичний народний афоризм, прикольний статус одночасно виконує всі свої головні функції – твердження (судження), оцінку, припис. У конкретному комунікативному акті актуалізується або твердження, або оцінка, або припис. Так, наприклад, у волонтеративному за своєю природою статусі на перший план виходить (актуалізується) сема значеннєва, а первинна модальна сема волевиявлення сприймається як додаткова, пригнічується; в розповідному (інформативному) за формою статусі на передній план виходить модальне ставлення до позначуваної ситуації (можливість/неможливість, необхідність, бажаність, незворотність і под.).

Можна стверджувати, що на зазначений процес впливає: внутрішнє семантичне наповнення статусу, його здатність до переосмислення (метафоризації), контекст, який, власне, і виокремлює одне-єдине значення і, відповідно до загальної модальності контексту, сприяє зміні первинної модальної організації афористичного статусу. Отже, паремія постає з певним обсягом потенційних значень.

Але загалом будь-який афористичний статус перш за все інформативний. Це означає, що основну інформацію несе словесний текст, а додаткову – вибір тієї чи іншої паремії з метою оптимального забезпечення комунікації. Доказом шойно зазначеного може слугувати звернення до відвідувачів порталу: «Прикольні статуси можуть поліпшити Вам настрій; окрім прямого призначення для соціальних мереж, їх можна

поставити в аську, скайп чи на форум. Статуси про життя можна використовувати як привітання в мобільному телефоні. Щоб упевнено спілкуватися в мережі, необхідно і в житті дотримуватися активної позиції. У цьому Вам допоможуть прикольні статуси. Якщо застосуєте, як говориться, в тему, то одержите відповідну реакцію, яка підкаже Вам, чи варто застосовувати такий статус у віртуальному спілкуванні. Гарне висловлювання підвищить Ваш рейтинг і в реальній компанії. Підберете гарні статуси про життя – зможете стати центром уваги Ваших співбесідників і співбесідниць».

Зазначена презентація вкладає статуси в площину такого риторичного жанру, як соціально-побутове красномовство, яке охоплює соціально значимі побутові ситуації, де мова найчастіше відображає хвилинний настрій, відчуття, пориви. У ній чітко окреслюється індивідуальність кожного суб'єкта. У побутовому спілкуванні високий рівень емоційності, відчуття гумору, виразність мови, уміння невимушено триматися в суспільстві, знімати напругу в стосунках, не завжди витримується літературна норма.

Інтенційно прикольний статус орієнтований на посмішку (сміх), що формально реалізується в парадоксальному висловлюванні. Здавалося б, інтерес мала б викликати й така форма, як синтагматичний парадокс, яка, мабуть, вичерпує формальномовні можливості парадоксальності. Однак з-поміж 100 прикольних статусів ми виявили лише один парадокс, зумовлений референційною незв'язністю, що співвідноситься з логічним явищем апорії. Природу апорії має й виявлений логічний абсурд, що є суперечливим висловлюванням, у якому щось стверджується і водночас заперечується всупереч логічному закону несуперечливості: *Я розлюблю тебе тоді, коли німий скаже глухому, що сліпий бачив, як безногий ходив по воді.*

Узагальнюючи проведену роботу, зазначимо:

1. Об'єднання прислів'їв, максим, сентенцій, цитат, крилатих висловів, приказок, парадоксів, девізів, слоганів і под. в одну сигніфікативну сферу неможливе, бо вони є різними за походженням, формою, мотивацією, ритмічною організацією, характером змісту, можливістю (сферою) застосування.

2. Прикольні статуси є цінним сучасним фольклорним матеріалом, вони відображають правила людської поведінки в нових реаліях, відбиваючи етнокультурну специфіку, і можуть стати активно вживаними завдяки Інтернету та засобам масової інформації, які вводять їх у обіг. Кожен статус-текст може стати узуальним у локальній чи загальній традиції, бо вказує на певні актуалізовані почуття та події, вводить їх у поточний контекст, у чому й виявляється індексальність знаків.

3. Кожний статус як текст орієнтований на мовну систему й репрезентований відбором мовних засобів із наявного інвентарю, що

функціонує в зміненому (фонетично, лексично, синтагматично і т. д.) вигляді, набуваючи за рахунок цього особливої значимості (тут: сміхової).

4. До особливостей таких паремій, як прикольні статуси, можна віднести: наявність прямого і переносного плану змісту, відтворюваність у мовленні у вигляді готових кліше, основне призначення яких полягає в короткому вербальному позначенні традиційних цінностей, поглядів, позицій, що ґрунтуються на особистісному життєвому досвіді, досвіді групи (професійної, вікової, соціального прошарку), етносу і под., відтворюють особливості світосприймання індивіда та етносу, його оцінні стереотипи, специфіку словотворчості.

5. Статуси вкладаються в площину такого риторичного жанру, як соціально-побутове красномовство, яке охоплює соціально значимі побутові ситуації. Стосуються вони переважно таких понятійних сфер, як «Совість», «Робота/навчання», «Гроші», «Сімейні стосунки»,

«Секс», «Я і він/вона», «Батьки і діти» і под., тобто своїм змістом вони орієнтовані майже виключно на людину – риси її характеру, вчинки, стосунки в сім'ї, колективі, суспільстві.

6. Найбільш частотними жанровими формами прикольних статусів є грегрії, велеризми, безсюжетні анекдоти. Ці мовні парадокси ґрунтуються на функціональних особливостях природної мови й пов'язані не з науковою картиною світу, а лише з досвідом мовців.

7. Прикольні статуси є пареміологічними одиницями, котрим притаманний комунікативно-прагматичний потенціал, який і обумовлює їхнє частотне вживання в мовленнєвій діяльності людини.

8. Аналізований матеріал зміцнює позицію тих лінгвістів, які стверджують, що мова і її використання мають не генеративну, а мнемонічну природу, тобто вислови будуються на основі тих залежностей, що зберігаються в пам'яті людини, асоціацій між лексичними одиницями та іншими мовними елементами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Апресян Ю. Д. Образ человека по данным языка: Попытка системного описания // Вопросы языкознания / Юрий Дереникович Апресян. – 1995. – № 1. – С. 37-67.
2. Лурье С. В. Историческая этнология: [учебное пособие для вузов] / Светлана Владимировна Лурье. – М.: Академический Проект; Гаудеамус, 2004. – 624 с.
3. Пикулева Ю. Б. Культурный фон современной телевизионной рекламы [Электронный ресурс] / Ю. Б. Пикул // Известия Уральского государственного университета. – Екатеринбург, 2002. – № 24. – С. 268-276. – Режим доступа: <http://www.philology.ru/linguistics2/pikuleva-02.htm> (15.05.2007 22:27).
4. Селіванова О. О. Нариси з української фразеології (психокогнітивний та етнокультурний аспекти): [монографія] / Олена Олександрівна Селіванова. – К. – Черкаси: Брама, 2004. – 276 с.
5. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: Термінологічна енциклопедія / Олена Олександрівна Селіванова. – Полтава: Довкілля, 2006. – 716 с.
6. Чудинов А. П. Метафорическая мозаика в современной политической коммуникации: [монографія] / А. П. Чудинов. – Екатеринбург: Изд-во Урал. гос. пед. ун-та, 2003. – 248 с.
7. Duranti A. Linguistic Anthropology / A. Duranti. – Cambridge: Cambridge University Press, 1997. – 398 p.

© Крутоголова О. В., 2012

Дата надходження статті до редколегії: 18.07.2012 р.

КРУТОГОЛОВА О. В. – к.пед.н., доцент кафедри української філології, теорії та історії літератури Чорноморського державного університету імені Петра Могили, м. Миколаїв.

Коло наукових інтересів: загальне і конкретне мовознавство, риторика.